Kapıdan Önce

Birbirine bağlı biçimde gelişen hikâyelerini anlattığım Kalo ile Ahmet Suat'ın yolları, belki de sandığınızdan çok daha farklı bir düzlemde kesişti.

Kurgusu yıllar içinde sürekli biçim değiştirerek evrildi. Birazdan o kurgu dünyasının gerçek kapısı açılacak. İçeriye girip ilerlerken zaman zaman kapılacağınız hezeyanlar sizi korkutmasın, dışarıda yaşadığınız hayattan daha tehlikeli değil.

Yalnız, siz o kapıdan girmeden önce söylemem gereken bir şey var.

Dinlediğim bir hikâyeden esinlendiğim elinizdeki romanın ana kurgusu kesinlikle bana ait. Ancak bölümler arasına serpiştirilmiş mektup benzeri yazıları ben yazmadım. Sayfa aralarında karşınıza çıktığında, yazarın araya girip yüksek sesle düşündüğünü sanmayın. Onları Ahmet Suat, kendi kâğıdına, kendi karanlığına yazdı.

O satırların bana nasıl kaldığını, Ahmet Suat'ın kim olduğunu ve bu romanın neden otuz üç yıl boyunca bir sır gibi bekletildiğini kitabın sonunda anlatacağım. Bu bilgiler oraya aittir, buraya değil. Zira bir itiraf, ancak itiraf edilen şey görüldükten sonra anlam kazanır.

Şimdilik peşinen söyleyeceğim tek bir şey var. Sonunda söylersem inanmayacağınızı bildiğim için buraya bırakıyorum:

Ahmet Suat ben değilim.

Bunu okurken gülümsediğinizi görür gibiyim.

Buyurun, kapı açık.

~ 1 ~

"Bunlar gâvur parasıyla bir kuruş bile etmez, acımayacaksın! Hepsinin burnundan fitil fitil getirmek gerek! Vallahi bunlar hain! Namussuzlar! Bunlara iyilik de yaramaz. Halim Bey ne derse haklı."

Kalo'nun sabrı taşmış, öfkesi boğazına bir yumru gibi dayanmıştı. Sürekli birilerini kontrol etmekten, insanları ite kaka çalıştırmaktan nefes alamaz hale gelmişti. Oysa roller ve sınırlar belliydi. Neden her gün aynı nakaratı tekrarlamak zorundaydı? Kendisi bu yollardan geçerken kimse ona işini hatırlatma lütfunda bulunmamıştı.

— Lan, niye boş oturuyorsunuz? Yahu insaf! Hele bir bakın hayvanlara! Görmüyor musunuz, karnı sırtına yapışmış hepsinin? Açlıktan geberecekler. Tez elden yemi hazırlayın!

"Hele şunların çalımına bak! Çalışmak ne kadar da zorlarına gidiyor. Sesimi çıkarmasam öyle günlerce otururlar. Şu deyyus yok mu? Billahi hepsini yoldan çıkaran o. Fesat... Fesat... Ama para istemeye gelince nasıl da köpek gibi uluyor. Üç beş kuruş eline geçti mi, ver elini İstanbul! Sanki zıkkım var orada. Neyi var neyi yoksa bir çırpıda tüketiyor. Bir de parası bitmeye görsün..."

– Vahap, sen de hayvanların altını çek, mayıs birikmesin! Suyu da idareli kullan! Tez lan tez!

Gereken ikazları sert bir dille yaptıktan sonra bir sigara yaktı. Bir yem torbasının üzerine çöküp gözlerini boşluğa dikti. Sigarasından yükselen dumanın havada yitip gidişi gibi, o da kendi derin düşüncelerinin labirentinde kaybolmaya başladı:

"Aslında Vahap iyi bir çocuk. Yola gelir. Bunu o namussuzun eline bırakmamak gerek. Bir an önce kenara çekip konuşmalı. Adam olsun, uymasın diğerlerine. Garibim, yaşı da küçük, on beş mi, on altı mı ne? Ta Bingöl'den kalkıp gelmiş."

Vahap'ı babası getirip teslim etmişti. Maaşını da babası gelip alıyordu. Adam, Halim Bey'i bu konuda sıkı sıkıya tembihlemişti, Vahap para isterse vermemesini, çocuğun maaşını da kendisinin alacağını söylemişti. Halim Bey de Vahap'ın babasına hak vermişti. Bu yaştaki bir çocuk parayı ne yapsın? Nasıl olsa yemesi içmesi bana ait, demişti.

Vahap zaten şehre ayda bir bile inmiyordu, ancak kombinaya sığır götürülürken şehrin yüzünü görüyordu. Adam gibi elbisesi dahi yoktu. Kalo bunu bilinçaltından Vahap'ın artısı olarak düşünüyordu:

"İyi ki de doğru dürüst giysisi yok! O Selahattin namussuzu bunu da yoldan çıkarır, ya hemen pavyona ya da kerhaneye alıştırır. Halim Bey'in oğlu Süleyman duymuş, geçen ay kombinaya sığır götürdüklerinde, Halim Bey derhal çiftliğe dönmesini söylemiş ama dönmemiş Selahattin. Giysi almak bahanesiyle para istemiş, parayı aldığı gibi de doğruca kerhaneye gitmiş. Bunu Halim Bey'e söylemek lazım ama henüz erken. Hele mallar kesimlik hale gelsin, ondan sonra söylerim."

Kalo'nun zihnindeki labirent bir değil birden fazlaydı. Birinden çıkıp diğerine girdi:

"Halim Bey'in dediğine göre şimdilerde çoban sıkıntısı büyükmüş. Artık kimse çobanlık yapmak istemiyormuş. Gözünü şehirde açan soluğu Almanya'da alıyormuş. Gidenler iyi de para kazanıyorlarmış, ama Halim Bey, 'Çoğu orada beyazla uğraşıyor.' demişti. Bu 'beyaz' denen meret pek tütüne de benzemezmiş. Toz gibi bir şeymiş, içince adamı beter sarhoş edermiş. Fakat gâvurlar bunu daha çok iğneyle kollarına vuruyorlarmış. Herhalde daha fazla keyif alsınlar diye... Hâlbuki mesele keyif almaksa sigara daha hoş değil mi? Hele gözünü sevdiğimin Muş tütünü, insanın ta ciğerlerine işliyor vallahi. Ama bu beyazı yalnızca gâvurlar içermiş. Adamların adı üstünde: Gâvur! Zaten onlar zevkten ne anlar? Sünnet bile olmayan adamlardan ne beklenir ki! Cenabet herifler!"

Kalo çevresine bakındı. Yüzünde bir anlığına öfke ifadesi belirdi ama sesini çıkarmadı. Aklından geçen düşünceleri kesmek istemedi.

"Şıh'ın dediğine göre bunlar domuz gibiymiş, karılarını dahi kıskanmazlarmış. Namaz niyaz zaten hak getire. Oruç da tutmaz, bol bol şarap içerlermiş. Hâlbuki üzüm şırası varken... Vicdansız herifler! Kırk gün içinde geberseler, sümme hâşâ imansız gidecekler. Acaba bunu bilmiyorlar mı? Kesinlikle haberleri bile yoktur; bilseler hiç içerler miydi? Kim imansız gitmek ister? Vallahi bu adamlara çok yazık! Ben devletin yerinde olsam Almanya'ya işçi yerine birkaç tane de şıh gönderirdim. Nasıl olsa bizde yığınla var. Devlet bu sayede hem sevap işler hem de o adamların boş yere cehenneme gitmesine mani olurdu. Yanlarına biraz da Muş tütünü... Kesinlikle, ben devletin yerinde olsam birkaç küp de bizim oranın tütününden gönderirdim. Hele bir içsinler, bak bakalım o 'beyaz' denen mereti bir daha ağızlarına alırlar mı? Kurban olduğumun tütünü!"

Düşüncelerini dağıtan sesler çoğalınca elindeki bitmiş sigarayı sertçe yere attı, yüzündeki ifade sese dönüştü:

— Lan gelirsem o yabayı alır gıçına sokarım! Yemi doğru dürüst karıştır. Türkü söyleyeceğine küspeleri iyicene ez. Hayvanlığın lüzumu yok!

"Aslında ben de o sigaralardan bir iki kez içmiştim. Almanya'dan gelen bir hemşerim vermişti. Yarabbi, neydi o? Ot gibi... Rezil bir tadı vardı. Sonra duydum ki bu gâvurlar içtikleri sigaranın tütününü bile şarapla yıkarmış. Dediklerine göre bu da harammış. Allah muhafaza, insan ta cehennemin dibini boylar! Ama ben bilmeden içtiğim için Allah günah yazmaz herhalde. Tövbeler olsun! Bir daha içersem taş olayım! Bak hele şuna, çalışacağına hâlâ türkü söylüyor."

Dağınık düşüncelerinin o demli uykusundan dışarıdan gelen seslerin çiğliğiyle uyandı. Zihnindeki yolculuk son bulmuştu. Bakışlarını boşluktan çekip yarım bıraktığı öfkesini kaldığı yerden harladı:

— Laaan!

~ 2 ~

Çobanbaşıydı, bir tür kâhya... Varto doğumluydu. Yaşı elliyi bir hayli geçkindi. Adı Faris olmasına rağmen herkes onu Kalo diye çağırırdı. Asıl adı ile lakabı arasında benzerlik bir yana, bir çağrışım dahi söz konusu değildi.

Kalo, yöresel dilde yaşlı ve güçsüz anlamına gelse de gücü kuvveti fazlasıyla yerindeydi. Yaşından öte, dış görünüşü yüzünden bu sıfat kendisine layık görülmüştü. Çelimsiz bir yapısı vardı. Kamburlaşan sırtı, zaten kısa olan boyunu daha da küçültmüştü. Yüzü, suyu çekilmiş buruşuk bir süngeri andırıyordu. Dişlerinin büyük kısmını kaybettiği için her iki yanağında derin çukurlar oluşmuştu. Teni, Nazi kampında açlığa terk edilmiş bir Yahudi'nin sararmış posteri kadar solgun duruyordu. Gözleri, acının katmerleşmiş çizgileriyle çevriliydi. Geçmişin bütün yükünü bakışlarında okumak mümkündü. Bakışları adeta bir arenaydı: Kin, nefret, hüzün ve sevgi gladyatörlerinin çarpıştığı, hiçbirinin diğerine üstünlük sağlayamadığı, soyut ve direngen bir savaş alanı...

31 Mayıs 1946 tarihli Varto-Hınıs depremine tanıklık etmişti. Konunun her açılmasında o müthiş kıyameti yeniden yaşıyor gibiydi. Anlattıkça mimikleri birbirine karışıyor, bedeni Afrika hummasına tutulmuşçasına şiddetle sarsılıyordu. Sesinde, ağla-

ma sonrası iç çeken bir çocuğun şefkat bekleyen hüznü beliriyordu. Alnındaki çizgiler, sanki o anı yaşıyormuşçasına bir deprem yarığı gibi aniden derinleşiyordu.

Annesini ve iki kardeşini o büyük kıyamete kurban vermişti. Babası ise henüz çok küçükken öldüğünden hafızasında seçemediği bir siluet olarak kalmıştı. Yıkıntılar arasından çıkıp Elazığ'a sığındığında, tek sermayesi olan çoban değneğiyle Tekalı İzzet'in sürülerine katıldı. İzzet Bey vefat edince, sanki ailenin bir ferdi değil de vazgeçilmez bir demirbaşıymış gibi, bir miras vakarıyla büyük oğul Halim Bey'e devroldu.

Halim Bey, ömrünü besiciliğe adamış bir adamdı. İşlerini merkezdeki yazıhanesinden idare etse de kalbi ve sermayesi, Elazığ'ın yanı başındaki Hüseynik'e beş kilometre mesafede, ahırların arasında atardı. Hüseynik deyip geçmemeli; burası türkülerin yanık sadasında yaşayan bir hatıradır. Yaygın kanının aksine adı Hüseyin'den gelmez; Ermenicede küçücük bir ev ya da göz alıcı bir güzellik anlamındaki Hüsenig'dir onun aslı.

Kalo, şehre her inişinde tabeladaki Ulukent ismine şaşkınlıkla bakardı. Yerleşim yerlerinin ismini değiştirme furyasından Hüseynik de nasibini almış ve Ulukent'e evrilmişti. Oysa göçler demografik yapıyı dönüştürse ve isimler tabelalarda değişse bile bir yerin ruhu, o toprağın derinliklerinde baki kalırdı. Çünkü ne tarih ne de kimlik zorlamaya gelirdi, tıpkı aşkın dayatmalara boyun eğmediği gibi...

Kalo, Halim Bey'in çiftliğinin bulunduğu işte böyle bir kadim yerde yaşıyordu. Oradaki kültürel gerçeklerin ezgisi Ahçik onun da dağarcığına yerleşmişti:

Vardım kiliseye, baktım haçına
Gönlümü bağladım sırma saçına
Gel seni götürem İslam içine
Serimi sevdaya salan o Ahçik